

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 3.10.2024
COM(2024) 435 final

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**o provádění sdělení „Lidé na prvním místě, zajištění udržitelného růstu podporujícího
začlenění, využívání potenciálu nejvzdálenějších regionů EU“**

{SWD(2024) 227 final}

ÚVOD

V nejvzdálenějších regionech Evropské unie žije pět milionů občanů EU. Těmito jejími nejodlehlejšími částmi jsou: Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Mayotte, Réunion a Svatý Martin (Francie), Azory a Madeira (Portugalsko) a Kanárské ostrovy (Španělsko). Těchto devět regionů je nedílnou součástí EU. Nacházejí se v Atlantském a Indickém oceánu, Karibiku a Jižní Americe.

Nejvzdálenější regiony představují **jedinečné bohatství**, které je přínosem pro celou: strategická poloha v blízkosti třetích zemí, jedinečné zeměpisné vlastnosti pro vesmírné a astrofyzikální činnosti, obnovitelné zdroje energie, bohatá biologická rozmanitost a rozsáhlé mořské zóny. Zároveň se tyto regiony potýkají s **trvalými omezeními**, jako je mimořádná odlehlost, ostrovní charakter, malá rozloha, zranitelnost vůči změně klimatu a hospodářská závislost na několika odvětvích. V této souvislosti Smlouva o fungování EU (článek 349) stanoví **konkrétní opatření** na podporu nejvzdálenějších regionů zahrnující upravené právní předpisy, politiky a programy EU. V tomto duchu Komise od roku 2004 přijímá pro tyto regiony zvláštní strategii.

Od roku 2019 se Komise zabývala **specifičností nejvzdálenějších regionů v přibližně jednom stu politík, legislativních aktů a programů EU**. V roce 2022 přijala Komise **sdělení „Lidé na prvním místě, zajištění udržitelného růstu podporujícího začlenění, využívání potenciálu nejvzdálenějších regionů EU“**¹, které má širší oblast působnosti a vyšší ambice než předchozí strategie. Toto sdělení předkládá téměř osmdesát konkrétních opatření na podporu nejvzdálenějších regionů. Dále předkládá doporučení regionálním a vnitrostátním správním orgánům, které hrají při jejich rozvoji prvořadou roli.

Při podpoře nejvzdálenějších regionů hrají klíčovou roli **fondy politiky soudržnosti**. V rámci **Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR)**², **Fondu soudržnosti**³ a **Evropského sociálního fondu plus (ESF+)**⁴ tyto regiony využívají výhod nejvyšších sazeb spolufinancování, zvláštního dodatečného přidělu a výjimek pro investice, jako jsou investice do přístavů, letišť a zpracování zbytkového odpadu. **Z rozpočtu EU na období 2021–2027** Komise pro nejvzdálenější regiony vyčlenila 16 miliard EUR – což je výrazný nárůst oproti částce 13 miliard EUR v období 2014–2020 –, a to v rámci fondů politiky v oblasti **soudržnosti, zemědělství a rybolovu**.

V nejvzdálenějších regionech však přetrvávají **závažné problémy**, pokud jde o životní podmínky, příležitosti a rozvoj. Jak zdůrazňuje **devátá zpráva o soudržnosti**⁵, většina těchto regionů se stále potýká s nízkým HDP na obyvatele⁶ (který je nižší než 75 % průměru EU), ekonomickými nerovnostmi, vyšší nezaměstnaností (zejména mladých lidí) a nižší úrovni dosaženého vzdělání. Konkrétně je nejchudším regionem EU Mayotte, který se stal v roce 2014 posledním nejvzdálenějším regionem. Většina těchto regionů se rovněž potýká s demografickými problémy, jako je stárnutí populace a odliv mladých lidí. Proto je hlavním cílem sdělení z roku 2022 „klást lidi na první místo“.

¹ COM(2022) 198 final.

² Příděl z EFRR na období 2014–2020 pro nejvzdálenější regiony představoval 4,7 miliardy EUR (bez částek z iniciativy REACT-EU); příděl z EFRR v období 2021–2027 činí 5,3 miliardy EUR.

³ V případě Azor a Madeiry dosahoval celkový příděl z Fondu soudržnosti na období 2014–2020 částky 462 milionů EUR; v období 2021–2027 činí 396 milionů EUR.

⁴ Příděl z ESF na období 2014–2020 pro nejvzdálenější regiony dosahoval výše téměř 2,1 miliardy EUR (včetně Iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí a bez částek z iniciativy REACT-EU); příděl z ESF+ v období 2021–2027 činí 2,4 miliardy EUR.

⁵ COM(2024) 149 final.

⁶ V nejvzdálenějších regionech zůstává v roce 2022 na obzvlášť nízké úrovni vůči průměru EU ukazatel HDP na obyvatele měřený paritou kupní síly. Jeho výše se pohybovala od 30 % v případě ostrova Mayotte a 40 % ve Francouzské Guyaně po 64 % na Réunionu, 66 % na Guadeloupu, 68 % na Kanárských ostrovech, 70 % na Martiniku, 71 % na Azorech a 79 % na Madeíře (pro ostrov Svatý Martin nejsou k dispozici žádné údaje) (Zdroj: Eurostat).

Provádění sdělení z roku 2022 soustavně pokračuje a je plněna řada závazků Komise. Důležitost jeho úplného provedení zdůraznily Evropský parlament (usnesení o sdělení z roku 2023)⁷, Rada (závěry o nejvzdálenějších regionech z roku 2022)⁸ a Výbor regionů (stanovisko z roku 2023)⁹.

Tato zpráva hodnotí významný pokrok, kterého Komise dosáhla při provádění sdělení z roku 2022 v rámci celé řady politik, fondů, programů a nástrojů EU, přičemž přibližně dvě třetiny opatření již byly provedeny nebo probíhají. Tato zpráva rovněž poukazuje na iniciativy, které přijaly nejvzdálenější regiony a jejich příslušné členské státy v souladu s doporučeními, která jim byla ve sdělení předložena. **Pracovní dokument útvarů Komise** přiložený k této zprávě se zaměřuje na klíčovou podporu politiky soudržnosti v nejvzdálenějších regionech a klade důraz na vybraná odvětví, kde jsou potřeby největší a dopady nejvýznamnější.

OŽIVENÍ

Krise COVID-19 měla na nejvzdálenější regiony velký dopad, zejména v oblasti dopravy, cestovního ruchu, vzdělávání, odborné přípravy a pracovních míst a přístupu ke službám¹⁰. Nejvzdálenější regiony jsou navíc vystaveny vyšším cenám energií v důsledku ruské invaze na Ukrajinu. Tyto regiony mají problémy s oživením, ačkoli v případě Azor, Madeiry a Kanárských ostrovů je tomu tak v menší míře.

Fondy politiky soudržnosti hrály při oživení těchto regionů klíčovou roli a nadále podporují jejich rozvoj. Během krize COVID-19 získaly nejvzdálenější regiony v rámci politiky soudržnosti další 2 miliardy EUR z iniciativy na **pomoc při oživení pro soudržnost a území Evropy (REACT-EU)**¹¹. **Nástroj pro oživení a odolnost (RRF)** podpořil veřejné investice a reformy s cílem vybudovat v těchto regionech silnější a odolnější hospodářství. K jejich oživení přispívají i další fondy EU, například **společná zemědělská politika** a **Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond (ENRAF)**.

Komise navrhla jednotný tržní nástroj pro mimořádné situace, který by řešil zranitelnost nejvzdálenějších regionů vůči nedostatku zboží a služeb v souvislosti s krizí. Podle **aktu pro odolnost a mimořádné situace na vnitřním trhu**¹² může Komise členským státům doporučit distribuci zboží a služeb důležitých pro krizové situace do oblastí, které jsou nejvíce dotčeny narušením dodavatelského řetězce, včetně nejvzdálenějších regionů.

1. UDRŽITELNÉ OŽIVENÍ A RŮST PODPORUJÍCÍ ZAČLENĚNÍ

1.1. LIDÉ NA PRVNÍM MÍSTĚ: SPRAVEDLIVÉ A ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI PRO VŠECHNY

Řešení chudoby a podpora rovnosti a začleňování

Většina nejvzdálenějších regionů se potýká s nízkým HDP na obyvatele, nízkou produktivitou práce a inovační výkonností a vyšší mírou nezaměstnanosti, chudoby a předčasného ukončování školní docházky ve srovnání s průměrem členských států a EU. Na tyto problémy bylo trvale upozorňováno ve zprávách o jednotlivých zemích zveřejněných v jarním balíčku evropského semestru¹³.

Komise podporuje nejvzdálenější regiony v provádění **evropského pilíře sociálních práv**, a to zejména prostřednictvím fondů politiky soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost, aby

⁷ C(2024) 480 final.

⁸ Závěry Rady (ze dne 21. června 2022) 10513/22.

⁹ COTER-VII/23, 153. plenární zasedání, 8.–9. února 2023.

¹⁰ HDP na obyvatele v nejvzdálenějších regionech v období 2019–2021 klesl o 3,8 % (zdroj: Devátá zpráva o soudržnosti, výpočty na základě údajů Eurostatu).

¹¹ Celková částka přidělená v rámci iniciativy REACT-EU do EFRR a ESF na období 2021–2022 dosáhla 2 miliard EUR.

¹² V návaznosti na politickou dohodu z února 2024 (konečně přijetí je plánováno na konec roku 2024).

¹³ Také v pracovním dokumentu útvarů Komise *Regionální trendy v oblasti růstu a konvergence v EU*, SWD(2023) 173 final.

pomohla snížit chudobu a sociální nerovnosti. V některých z těchto regionů je z ESF+ poskytována podpora na služby zaměřené na aktivní stárnutí, prevenci nemocí, podporu dětí a mladých lidí ohrožených sociálním vyloučením (Madeira, Mayotte, Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Réunion), dlouhodobou péči (Azory) a boj proti energetické chudobě (Kanárské ostrovy)¹⁴.

Komise dále podporuje účast nejvzdálenějších regionů v **iniciativě Evropské regiony pro sociální ekonomiku**. V roce 2023 se k této síti připojily zámořská sekce francouzské komory pro sociální a solidární ekonomiku (*ESS France Outre-mer*) a Kanárské ostrovy. Mayotte, Francouzská Guyana, Réunion a Svatý Martin kromě toho věnují finanční prostředky politiky soudržnosti na rozvoj sociální ekonomiky (např. zakládání podniků a vzdělávání spojené se sociální ekonomikou).

Komise rovněž sleduje opatření na **snížení chudoby, zlepšení integrace a rovnosti a prevenci násilí na ženách** v těchto regionech. Jak bylo doporučeno ve sdělení z roku 2022, členské státy a nejvzdálenější regiony přijaly určité iniciativy. Mezi ně patří francouzská strategie snižování chudoby na období 2021–2030 s opatřeními zaměřenými na nejvzdálenější regiony, strategie pro osoby se zdravotním postižením a plány rovnosti Azor a Madeiry a přístup k bezbariérovosti zavedený ve městě San Cristóbal de la Laguna (Kanárské ostrovy), které v roce 2024 obdrželo ocenění Komise v rámci soutěže pro bezbariérová města (Access City Award).

Komise dále sleduje rozměr nejvzdálenějších regionů v příslušných národních akčních plánech, kterými se provádí **evropská záruka pro děti**. Akční plány Francie a Portugalska zahrnují opatření pro dobré životní podmínky dětí a rovné příležitosti v těchto regionech. Španělsko spolupracuje s UNICEF na pilotním projektu záruky na Kanárských ostrovech.

Přístup k přiměřenému bydlení, vodě, k internetu a k cenově dostupné dopravě a energiím

Komise podporuje nejvzdálenější regiony a jejich členské státy při dosahování součinnosti mezi vnitrostátními fondy a fondy EU s cílem zlepšit životní podmínky v nejvzdálenějších regionech, neboť většina z nich musí ještě překonat rozdíly v přístupu k základním potřebám.

V roce 2024 Komise zveřejnila nezávislou **studii o přístupu obyvatel k bydlení, pitné vodě a hygienickým zařízením, elektřině a internetovému a telefonnímu připojení v nejvzdálenějších regionech**¹⁵. I přes dosažený pokrok, včetně investic z EFRR (2014–2020) a plánované podpory (2021–2027), vyvozuje závěr, že stále ještě existují značné potřeby, zejména v některých francouzských nejvzdálenějších regionech.

Studie doporučuje dále investovat do **sociálního bydlení**, aby se v souvislosti s vysokými cenami a demografickým tlakem dostalo každému důstojného bydlení. Azory a Madeira věnují na řešení tohoto problému podporu z EFRR a ESF+ na renovaci stávajícího fondu sociálního bydlení a na řešení materiální deprivace. Nástroj pro oživení a odolnost rovněž podporuje snahy o řešení nedostatečné nabídky bydlení, např. sociální bydlení pro znevýhodněné rodiny na Madeiře a udržitelné bydlení v Le Tampon na Réunionu.

Studie o životních podmínkách doporučuje věnovat další prostředky na infrastrukturu ke zlepšení **přístupu k pitné vodě** ve francouzských nejvzdálenějších regionech a k investování do skladovacích a technických řešení pro opětovné využívání vody. Na ostrově Mayotte, který v roce 2023 postihla vážná vodní krize, se investice do vodohospodářské infrastruktury z EFRR více než zdvojnásobí z 20 milionů EUR v období 2014–2020 na 47,5 milionu EUR v období 2021–2027. Francouzský *Plan Eau DOM* navíc podporuje francouzské nejvzdálenější regiony při zlepšování služeb spojených se zpracováním odpadních vod a přístupem k pitné vodě.

¹⁴ Poradenské centrum pro energetickou chudobu.

¹⁵ ISBN 978-92-68-11899-3.

Zatímco nejvzdálenější regiony vykazují jasný vzestupný trend, pokud jde o **připojení k internetu**, zejména díky podpoře z EFRR, většina z nich se potýká s nižší rychlostí připojení k internetu než na pevnině a s nedostatkem infrastruktury pro připojení ve venkovských oblastech. Jejich zvláštní dodatečný příděl v rámci EFRR podporuje náklady na závazky veřejné služby v **dopravě**, čímž posiluje propojení mezi venkovskými a městskými oblastmi a mezi ostrovy.

Všechny nejvzdálenější regiony se potýkají s problémy vyplývajících z **energetické** krize, které jsou umocněny jejich vnitřní zranitelností. V některých regionech navíc průměrný příjem domácností rostl méně rychle než ceny energií. Změna opatření v rámci Podpory cenově dostupné energie (SAFE) uvedená v nařízení o plánu **REPowerEU** zavedla flexibilitu do pravidel politiky soudržnosti, jež podpoří zranitelné domácnosti při řešení **energetické chudoby**. Francouzský plán pro oživení a odolnost (RRP) financuje ze 70 % iniciativu *MaPrimeRenov*, jejímž cílem je zvýšit energetickou účinnost soukromého bydlení, a to i v nejvzdálenějších regionech.

Přístup ke zdravotní péči

Komise doplňuje úsilí členských států o zvýšení odolnosti a dostupnosti zdravotnických systémů a o snížení nerovností, a to i v nejvzdálenějších regionech, které krize COVID-19 zasáhla obzvlášť tvrdě¹⁶.

Nejvzdálenější regiony vyčleňují finanční prostředky z Fondu soudržnosti a Nástroje pro oživení a odolnost na posílení svých zdravotnických systémů, např. na rozšíření sítě infrastruktury a služeb v oblasti dlouhodobé péče (Madeira) nebo na rozvoj telemedicínské platformy pro průběžné sledování chronických ran (Svatý Martin). Guadeloupe hostí jednoho člena v rámci EuroBloodNet, jedné z evropských referenčních sítí pro vzácná a komplexní onemocnění, která se zabývá hematologickými chorobami. Některé nejvzdálenější regiony a jejich sousední země rozvíjejí projekty **Interreg**¹⁷ zaměřené na prevenci a léčbu nemocí, například projekt CUREMA v povodí Amazonie a projekt MACbioIDi2 v Makaronésii.

V roce 2023 Komise podpořila diskuse mezi zdravotnickými službami nejvzdálenějších regionů a vnitrostátními zdravotnickými orgány Francie, Portugalska a Španělska s cílem usnadnit účast nejvzdálenějších regionů a zohlednit jejich potřeby v rámci **programu EU pro zdraví (EU4Health)**. Rovněž vyzvala regionální zúčastněné strany, aby se zapojily do veřejných konzultací¹⁸ prostřednictvím **platformy pro zdravotní politiku**. **Pracovní programy** EU4Health na rok 2023 a 2024 se zabývají zvláštními potřebami nejvzdálenějších regionů, např. kapacitou pro dohled nad odpadními vodami a rozvojem strategií pro vytváření zásob.

Úřad pro připravenost a reakci na mimořádné situace v oblasti zdraví se navíc snaží zajistit dostupnost lékařských protipatření v oblasti připravenosti na pandemii v celé EU, včetně nejvzdálenějších regionů, které jsou vystaveny přeshraničním zdravotním hrozbám.

Příležitosti pro mládež: vzdělávání, odborná příprava, podpora zaměstnanosti a podnikání

Mladí lidé v nejvzdálenějších regionech čelí ve srovnání s kontinentální Evropou dalším výzvám v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a hledání zaměstnání. Nejvzdálenější regiony vykazují zejména jednu z nejnižších měr zaměstnanosti mladých lidí v EU a vysokou míru

¹⁶ Například mezi lety 2019 a 2020 klesl HDP na Kanárských ostrovech o 11 % a na Madeiru o 7 %, zatímco ve Španělsku se snížil o 7 % a v Portugalsku o 3 %.

¹⁷ Cíl Evropská územní spolupráce (Interreg) podporovaný z EFRR a externích nástrojů financování.

¹⁸ Konference předsedů nejvzdálenějších regionů přispěla ke konzultaci pracovního programu EU4Health 2024.

mladých lidí, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET)¹⁹.

K řešení těchto problémů přijala Komise několik opatření. Konkrétně v roce 2023 vytvořila v rámci EFRR **grantový program v hodnotě 1 milion EUR** na podporu projektů malého rozsahu vedených **mladými lidmi nebo mládežnickými organizacemi v nejvzdálenějších regionech**, aby se mohli stát aktivními aktéry ve svých místních komunitách a zaměřovat se na podporu rovnosti a začlenění. Z téměř dvou set žádostí, které Komise v rámci tohoto programu obdržela, se očekává, že od září 2024 do června 2025 bude uskutečněno přibližně sedmdesát akcí.

V návaznosti na návrh Komise řešit výzvy v oblasti **vzdělávání**, jako je předčasné ukončování školní docházky, přijala Rada v roce 2022 **doporučení k iniciativě Cesty ke školnímu úspěchu**²⁰, v němž zdůraznila význam rozvoje politik přizpůsobených potřebám nejvzdálenějších regionů. ESF+ podporuje boj proti předčasnému ukončování školní docházky prostřednictvím poradenských a studijních podpůrných iniciativ.

V pracovních programech **Erasmus+** na roky 2023 a 2024²¹ Komise věnovala zvláštní pozornost mladým lidem v odlehlých nebo nejvzdálenějších regionech a poskytla účastníkům z těchto regionů vyšší finanční podporu²². Podobný přístup se uplatňuje i v případě **Evropského sboru solidarity**. Nejvzdálenější regiony jsou rovněž zapojeny do stěžejních iniciativ programu Erasmus+²³. V roce 2023 Komise poskytla v rámci akce na podporu začleňování **DiscoverEU** granty jedenácti organizacím z těchto regionů, které umožnily více než 180 mladým lidem cestovat po Evropě.

Rozhodnutí o **Evropském roku dovednosti**²⁴, které vychází mimo jiné z **Paktu pro dovednosti**²⁵, upozorňuje na omezení v přístupu na **trh práce a k příležitostem k prohlubování dovedností** v těchto regionech. Nejvzdálenější regiony vyčleňují prostředky z ESF+ na vzdělávání (např. programy v oblasti internacionalizace pro absolventy na Kanárských ostrovech a stáže v centru umělé inteligence na Madeiře) a na podporu podnikání ve prospěch zaměstnanosti mladých lidí. Mezinárodní mobilitu v oblasti vzdělávání v nejvzdálenějších regionech podporuje francouzská zámořská agentura pro mobilitu.

Mechanismus podpory talentů v rámci **sdělení o využívání talentů v evropských regionech**²⁶ může pomoci nejvzdálenějším regionům řešit nízkou úroveň terciárního vzdělávání a úbytek mladých kvalifikovaných lidí, kteří odcházejí do zahraničí. Do jedné z pracovních skupin v rámci tohoto mechanismu je zapojen Guadeloupe. V roce 2024 Komise vybrala Azory jako region, kterému hrozí pád do „pasti rozvoje talentů“²⁷, a tento region obdrží v rámci mechanismu podporu šitou na míru. V rámci **posílené záruky pro mladé lidi** ESF+ podporuje iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí, např. na Kanárských ostrovech,

¹⁹ Jak je zdůrazněno v návrhu Komise na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2024 – COM(2023) 904 final.

²⁰ Doporučení Rady C(2022) 469/01.

²¹ C(2022) 6002 final; C(2023) 6157.

²² Ve svých závěrečných zprávkách o inkluzivních společnostech pro mladé lidi z roku 2024 Rada vyzývá členské státy, aby usnadňovaly udržitelnou mobilitu mladých lidí, včetně těch, kteří žijí ve venkovských, odlehlých, okrajových, méně rozvinutých oblastech a nejvzdálenějších regionech (13. května 2024, 9849/24).

²³ Dvě vysokoškolské instituce z Kanárských ostrovů byly vybrány k tomu, aby se v roce 2023 staly součástí Evropských univerzit. Tři organizace z Kanárských ostrovů se účastní projektu Centrum excelence odborného vzdělávání pro cestovní ruch.

²⁴ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/936 ze dne 10. května 2023.

²⁵ Pakt pro dovednosti je stěžejní iniciativou Evropské agentury dovedností 2020. Podporuje společnou akci s cílem maximalizovat dopad investování do zvyšování kvalifikace a prohlubování dovedností. K paktu se připojily některé zúčastněné strany na Kanárských ostrovech, Azorech, Madeiře a Guadeloupu.

²⁶ COM(2023) 32 final.

²⁷ Past rozvoje talentů je definována pro regiony, které jsou závažně postiženy poklesem počtu obyvatel v produktivním věku, nízkým podílem absolventů vysokých škol a vyšších odborných škol nebo negativní mobilitou obyvatel ve věku 15–39 let. V pasti rozvoje talentů jsou Martinik a Guadeloupe; u ostrovů Réunion, Azory a Madeira hrozí, že do této pasti spadnou.

prostřednictvím nabídky specifického vzdělávání a identifikování pracovních možností a příležitostí (62 milionů EUR). Mladým lidem ve francouzských nejvzdálenějších regionech byla poskytována podpora z Nástroje pro oživení a odolnost v rámci plánu zaměřeného na mládež „*1 jeune 1 solution*“. Portugalský plán pro oživení a odolnost podporuje Azory v oblasti zvyšování kvalifikace a prohlubování dovedností prostřednictvím odborné přípravy a celoživotního vzdělávání na Azorech.

1.2. VYUŽÍVÁNÍ PŘEDNOSTÍ, ŘEŠENÍ OMEZENÍ A ZAMĚŘENÍ NA KLÍČOVÁ ODVĚTVÍ

Výzkum, inovace a inteligentní specializace

Jedinečné bohatství nejvzdálenějších regionů přináší vysoký potenciál pro výzkum a inovace. V rámci **programu Horizont Evropa**²⁸ jsou témata relevantní pro nejvzdálenější regiony zahrnuta do tematických klastrů. Kromě toho jsou subjekty z těchto regionů způsobilými k opatřením v rámci „**Rozšiřování účasti a šíření excellence**“²⁹, která přispívají k budování výzkumné a inovační kapacity v zaostávajících zemích. V důsledku toho se účast nejvzdálenějších regionů v rámci programu Horizont Evropa zvýšila³⁰. Nejvzdálenější regiony navíc využívají u 21 projektů podporu v rámci mechanismu „rozšíření účasti“ (tzv. Widening), aby posílily své inovační kapacity a vytvářely sítě s čelními protějšky z EU v oblasti výzkumu, například centrum excellence v oblasti kvantové vědy QCIRCLE (Kanárské ostrovy, 14,5 milionu EUR z finančních prostředků EU) a projekt TwinSolar na posílení vytváření sítí v oblasti energetiky (Réunion, 1,5 milionu EUR z finančních prostředků EU).

Některé nejvzdálenější regiony se účastní **mise programu Horizont Evropa „Obnova našich oceánů a vod do roku 2030“**, například Madeira, Azory, Kanárské ostrovy a Réunion, které jsou zapojeny do projektu BlueMissionAA (3 miliony EUR z finančních prostředků EU). **Evropský inovační a technologický institut (EIT)** navrhuje činnosti pro zakládání nových podniků, rozvoj dovedností a výzkumné projekty zaměřené na inovace³¹. V roce 2024 zveřejnil EIT **strategii pro nejvzdálenější regiony EU**³² a do roku 2025 má za cíl v rámci svého regionálního inovačního programu zřídit tři „komunitní centra“, která budou podporovat interakce mezi místními inovačními subjekty v nejvzdálenějších regionech.

V zájmu další podpory inovační kapacity a účasti v hodnotových řetězcích EU Komise věnuje nejvzdálenějším regionům zvláštní pozornost v rámci **nástroje pro meziregionální investice do inovací (I3)**³³ (bonusové body za projekty s účastníkem z nejvzdálenějšího regionu) a tyto regiony se nyní účastní šesti projektů. Komise rovněž financovala projekt vedený OECD na podporu účasti těchto regionů v **mezinárodních hodnotových řetězcích** (zemědělsko-potravinářský průmysl, biohospodářství, obnovitelné zdroje energie, modrá ekonomika a tvůrčí průmyslová odvětví)³⁴.

Komise dále podporuje Réunion, Azory a Madeiru v rámci **komunity pro sdílení v oblasti inteligentní specializace** při navrhování a provádění jejich inovačních strategií, tzv. strategií inteligentní specializace.

Mobilita, doprava

Mobilitu v nejvzdálenějších regionech podporuje několik fondů EU, a to s přihlédnutím k jejich závislosti na letecké a námořní dopravě.

V období 2021–2027 **má EFRR investovat 559 milionů EUR do mobility a dopravy, konkrétně 338 milionů EUR do veřejné dopravy v městských oblastech v nejvzdálenějších regionech**. V těchto regionech EFRR financuje letištní infrastrukturu ve výjimečných případech, například rozšíření letiště Roland Garros na Réunionu, kde bude první bioklimatický terminál. Způsobilými jsou rovněž investice do přístavů, přičemž Guadeloupe pozměnil svůj program financovaný z EFRR a ESF+ na období 2021–2027 tak, aby zahrnoval

²⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021.

²⁹ C(2023) 2178 final.

³⁰ Dosavadní projekty programu Horizont Evropa (2021–2027), které se týkají nejvzdálenějších regionů, již dosáhly výše přes 84 milionů EUR, přičemž za celé období programu Horizont 2020 (2014–2020) to bylo přibližně 89 milionů EUR.

³¹ Příklady projektů, které se týkají nejvzdálenějších regionů, zahrnují projekt INCORE v rámci iniciativy EIT HEI, InnoFinRES podporovaný iniciativou EIT Climate-KIC a Rethink Medical podpořený sítí EIT Health.

³² Strategie EIT pro nejvzdálenější regiony EU.

³³ Článek 13 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1058 ze dne 24. června 2021.

³⁴ Transformace ekonomik v nejvzdálenějších regionech EU, Dohoda o zastoupení EU 2020CE160AT067.

i přístav Grand Port Maritime. Kromě podpory zaměřené na infrastrukturu pomáhá zmírňovat vysoké provozní náklady na dopravu zvláštní dodatečný přiděl z EFRR pro nejvzdálenější regiony. Portugalský plán pro oživení a odolnost podporuje nákup nových autobusů s nulovými emisemi pro veřejnou dopravu na Madeiře a elektrických trajektů na Azorech.

Pracovní program **Nástroje pro propojení Evropy** (CEF) a jeho výzvy k předkládání návrhů výslovně vybízejí k účasti nejvzdálenější regiony – zejména v případě námořní přístavní infrastruktury – a nabízejí vyšší míru spolufinancování³⁵. Výzva k předkládání návrhů na rok 2024 v rámci Nástroje pro infrastrukturu pro alternativní paliva stanoví pro tyto regiony míru spolufinancování ve výši 70 %. Revidované **nařízení o transevropské dopravní síti (TEN-T)**³⁶, přijaté v roce 2024, zvyšuje počet přístavů a letišť nejvzdálenějších regionů. Do globální sítě jsou rovněž zahrnuty městské uzly, které jsou způsobilé pro financování z Nástroje pro propojení Evropy, což umožňuje větší příležitosti v budoucích výzvách v rámci Nástroje pro propojení Evropy.

Komise vyzvala členské státy a nejvzdálenější regiony, aby k podpoře kapacit pro rozvoj velkých projektů, např. v oblasti dopravy, využívaly nástroje EU, jako je **společná pomoc při podpoře projektů v evropských regionech** (JASPERS). JASPERS podporuje investice do silnic ve Francouzské Guyaně a podobnou podporu plánuje i pro Svatý Martin. Podporuje rovněž vypracování plánu dopravy na Kanárských ostrovech a Azorech pro účely obnovení přístavu³⁷ na ostrově Flores po hurikánu Lorenzo v roce 2019.

Cestovní ruch, kultura

Komise podporuje cestovní ruch v nejvzdálenějších regionech, který je jednou z klíčových ekonomických činností těchto regionů. EFRR podporuje například udržitelný cestovní ruch na Kanárských ostrovech (40,5 milionu EUR), cestovní ruch a kulturní dědictví na Azorech (7 milionů EUR) a cestovní ruch a kulturu na Réunionu (121 milionů EUR) a ve Francouzské Guyaně (10 milionů EUR).

Komise vyhlásila výzvu na podporu **udržitelného námořního a pobřežního cestovního ruchu** v nejvzdálenějších regionech z fondu ENRAF (podpora EU ve výši 2 milionů EUR). Výsledkem byly dva projekty, z nichž jeden byl zaměřen na modrý cestovní ruch (Kanárské ostrovy, Madeira, Azory a Martinik) a druhý na podmořské archeologické dědictví (Azory, Madeira, Guadeloupe a Martinik). Španělský plán pro oživení a odolnost vyčleňuje na udržitelný cestovní ruch na Kanárských ostrovech částku 75 milionů EUR.

Komise vyzývá k přijímání závazků v rámci **Cesty transformace pro cestovní ruch**. V rámci této iniciativy se Azory zavázaly k posílení udržitelného cestovního ruchu a přijaly chartu na podporu udržitelnějšího modelu podnikání a řízení.

EFRR podporuje jedinečná kulturní a tvůrčí odvětví ve všech nejvzdálenějších regionech. Komise rovněž udělila granty na dva projekty v rámci programu **Kreativní Evropa**, a to na Azorech a na Kanárských ostrovech. V období 2021–2023 EU spolufinancovala **pilotní projekt Archipel.eu** (1 milion EUR)³⁸, který podporuje 51 projektů v oblasti nemateriálního kulturního dědictví z nejvzdálenějších regionů a zámořských zemí a území.

Biologická rozmanitost

³⁵ Pro všechny nejvzdálenější regiony, studie 50 %, práce 70 %; v případě portugalských až 85 % z přidělu na oblast soudržnosti.

³⁶ COM(2021) 812 final.

³⁷ Spolu s podporou z EFRR ve výši 168 milionů EUR.

³⁸ Projekt realizoval Institut Français ve spolupráci s organizacemi OCTA (Asociace zámořských zemí a území) a APCA (Agência de Promoção da Cultura Atlântica).

Několik národních a regionálních strategií se zaměřuje na posílení ochrany biologické rozmanitosti, např. program Blue Azores (Modré Azory) nebo francouzská národní strategie biologické rozmanitosti do roku 2030, která zahrnuje plány obnovy pro jednotlivé regiony.

V zájmu ochrany mimořádně vysoké hodnoty biologické rozmanitosti nejvzdálenějších regionů jsou některé z těchto regionů podporovány v rámci **programu LIFE**, který žádostem nejvzdálenějších regionů věnuje zvláštní pozornost a přiděluje jim bonusové body. Je tomu tak v případě francouzských nejvzdálenějších regionů u projektu ARTISAN³⁹ (10 milionů EUR z finančních prostředků EU) zaměřeného na řešení založená na přírodě nebo projektu BIODIV'OM (5,6 milionu EUR z finančních prostředků EU) usilujícího o ochranu ohrožených druhů.

V roce 2023 Komise zahájila grantový program **BESTLIFE2030** v rámci programu LIFE s mírou spolufinancování ve výši 95 %, s cílem podpořit zachování biologické rozmanitosti v nejvzdálenějších regionech a zámořských zemích a územích. Komise navrhla zvýšit podporu tím, že do pracovního programu LIFE na období 2025–2027 bude zahrnuta maximální míra spolufinancování (75 %), projekty chránící prioritní stanoviště nebo druhy a nově popsané druhy považované za ohrožené, a to výslovně i v nejvzdálenějších regionech z důvodu jejich mimořádně vysoké hodnoty biologické rozmanitosti. Rozšířila také **pilotní projekt MOVE-ON** zaměřený na mapování a posuzování ekosystémů v nejvzdálenějších regionech a zámořských zemích a územích.

Ochranu biologické rozmanitosti podporují i další fondy EU, například **španělský plán pro oživení a odolnost** podporuje technologie pro monitorování ekosystémů nebo studium biologických invazí na Kanárských ostrovech (23 milionů EUR).

Nařízení o obnově přírody⁴⁰, přijaté v roce 2024, zdůrazňuje potřebu zohlednit zvláštní situaci nejvzdálenějších regionů v souladu se strategií EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030⁴¹.

Modrá ekonomika

Nejvzdálenější regiony mají díky svým významným rozsáhlým ekonomickým zónám jedinečný potenciál modré ekonomiky. Většina nejvzdálenějších regionů přijala komplexní strategie udržitelné modré ekonomiky na podporu tradičních a nově vznikajících modrých hodnotových řetězců a využívá synergie v podpoře EU k jejich provádění.

Specifičnost těchto regionů Komise zohlednila v revidovaném **právním rámci pro státní podporu v odvětví rybolovu a akvakultury**. V roce 2023 Komise pozměnila **nařízení de minimis v odvětví rybolovu a akvakultury**, aby řešila naléhavé bezpečnostní problémy týkající se malých pobřežních rybářských flotil v nejvzdálenějších regionech⁴², a umožnila jejich členským státům poskytovat podporu na nákup, modernizaci nebo výstavbu rybářských plavidel o délce menší než 12 metrů. Podporu *de minimis* do výše 40 000 EUR na podnik lze poskytnout bez předchozí kontroly ze strany Komise, a to za předpokladu, že členské státy zřídí centrální registr.

Od roku 2018 je v **pokynech pro státní podporu v odvětví rybolovu a akvakultury** stanovena možnost poskytnout podporu na obnovu loďstva v nejvzdálenějších regionech za podmínky, že příslušný segment loďstva je v rovnováze s rybími populacemi, jak dokazují nejnovější vnitrostátní zprávy o loďstvu⁴³. V roce 2023 byla v **revidovaných pokynech ke**

³⁹ Dosažení odolnosti aktivit provádění přírodních řešení pro přizpůsobení se změně klimatu na vnitrostátní úrovni.

⁴⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1991 ze dne 24. června 2024. Požaduje, aby dotčené členské státy zahrnuly do svých plánů obnovy oddíl, který případně stanoví opatření na míru šitá těmto regionům.

⁴¹ COM(2020) 380 final.

⁴² Nařízení Komise (EU) 2023/2391 ze dne 4. října 2023.

⁴³ Vnitrostátní zprávy se vypracovávají na základě společných pokynů pro posuzování loďstva – C(2014) 545 final.

státní podpoře⁴⁴ zavedena možnost poskytovat podporu na investice do vybavení, které přispívá ke zvýšení bezpečnosti malých plavidel v těchto regionech. V rámci těchto pokynů **Komise schválila režimy státní podpory** s cílem podpořit obnovu rybářského loďstva v jednom portugalském a pěti francouzských nejvzdálenějších regionech, pokud členské státy prokáží, že existuje rovnováha mezi rybími populacemi a rybolovnou kapacitou loďstva. V roce 2024 Komise nezpochybnila posouzení rovnováhy ve třech segmentech loďstva na Martiniku, dvou na Réunionu, jednom na Guadeloupu a jednom na Madeiře, a umožnila tak poskytnutí podpory v těchto regionech v rámci těchto režimů. Kromě toho a vzhledem k mimořádným okolnostem souvisejícím s bezpečností a ochranou Komise v roce 2024 rovněž výjimečně schválila podporu v Guyaně pro plavidla o délce do 24 metrů.

Komise aktivně podporuje členské státy při **shromažďování údajů souvisejících s rybolovem**, přičemž zohledňuje specifické potřeby nejvzdálenějších regionů, které se odrážejí v národních pracovních plánech na shromažďování údajů a vycházejí z tematické studie z roku 2022. Jejich specifičnost zohledňuje **sdělení**⁴⁵ přijaté v roce 2024, které má **doplnit stávající pokyny pro posuzování rovnováhy loďstva**, zejména pokud jde o nejvzdálenější regiony. S cílem usnadnit poskytování poradenství pro tyto regiony Komise v roce 2024 rovněž obnovila činnost odborné pracovní skupiny zabývající se otázkami nejvzdálenějších regionů, která spadá do působnosti Vědeckotechnického a hospodářského výboru pro rybářství.

Zájmy nejvzdálenějších regionů bere Komise i nadále v úvahu při vyjednávání dvoustranných **dohod o partnerství v oblasti udržitelného rybolovu** se zeměmi mimo EU. Cílem je zajistit, aby nejvzdálenější regiony (např. Kanárské ostrovy, Réunion) měly prospěch z činnosti, která je výsledkem těchto dohod, a aby bylo jejich loďstvům umožněno obdržet přiměřený podíl na rybolovných právech získaných ve vodách jiných zemí. Dohoda mezi EU a Seychelskou republikou, obnovená v roce 2022, podporuje udržitelnost rybolovu ve vodách ostrova Mayotte.

V rámci **ENRAF na období 2021–2027** Komise podporuje udržitelný rybolov a akvakulturu a modrou ekonomiku v nejvzdálenějších regionech, a to s rozpočtem ve výši téměř 330 milionů EUR. Zabývá se rovněž specifičností těchto regionů, aby zmírnil jejich vícenáklady, na což vyčlenil zvláštní rozpočet (183 milionů EUR). Aby se zajistilo, že podpora EU bude přizpůsobena potřebám každého regionu, Komise schválila formální **akční plán pro každý nejvzdálenější region**. Komise navíc zahrnula zvláštní územní analýzy do **zprávy o středisku EU pro sledování modré ekonomiky a modré ekonomice pro rok 2024**, přičemž **strategie pro oblast Atlantského oceánu** a její akční plán podporují udržitelnou modrou ekonomiku v nejvzdálenějších regionech, v Makaronésii a v Karibiku. V souladu se směrnicí o územním plánování námořních prostor podpořil ENRAF také přijetí územních plánů námořních prostor na Azorech, Madeiře, Kanárských ostrovech a ve Francouzské Guyaně⁴⁶.

Členské státy a nejvzdálenější regiony vyvíjejí úsilí v oblasti **shromažďování údajů** s cílem zlepšit znalosti o rybolovných zdrojích (např. francouzský projekt Accobiom financovaný z ENRAF). Francie posílila spolupráci se sousedními státy v boji proti **nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu** ve vodách Francouzské Guyany. Společné výzkumné středisko Komise v současné době **mapuje potenciál obnovitelných zdrojů energie na moři v nejvzdálenějších regionech** s cílem podpořit rozhodování o územním plánování, zavádění projektů a investicích.

Zemědělství a rozvoj venkova

⁴⁴ C(2023) 1598 final.

⁴⁵ COM(2024) 223 final.

⁴⁶ Projekt „Advancing Maritime Spatial Planning in Outermost Regions“ (Podpora územního plánování námořních prostor v nejvzdálenějších regionech) (2021–2024, 2 miliony EUR).

Zemědělství v nejvzdálenějších regionech má zásadní význam pro zajištění jejich potravinové soběstačnosti. Komise úzce spolupracovala s členskými státy k zajištění toho, aby se **strategické plány Francie, Portugalska a Španělska v rámci společné zemědělské politiky** zabývaly specifickými potřebami jejich nejvzdálenějších regionů. Tyto plány, přijaté v roce 2022, mají regionální rozměr. Většina francouzských nejvzdálenějších regionů navíc přijala plány v oblasti potravinové soběstačnosti.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)⁴⁷ a Nástroje pro oživení a odolnost podporují ekologickou a digitální transformaci zemědělství v těchto regionech. Tyto fondy podporují iniciativy, jako je modernizace zemědělských podniků, podpora agroenvironmentálních iniciativ a ekologického zemědělství (např. zavlažovací infrastruktury na Kanárských ostrovech, Réunionu a Madeiře). EZFRV dále podporuje výzkumné a vývojové projekty (např. odrůdy cukrové třtiny odolné vůči suchu) a projekty rozvoje cestovního ruchu, podnikání a základních služeb.

Program speciálně zaměřený na odlehlost a ostrovní charakter (POSEI)⁴⁸ má za cíl podporovat zemědělství v nejvzdálenějších regionech. V roce 2022 Komise zahájila hodnocení programu POSEI, aby posoudila účelnost, účinnost a přidanou hodnotu EU jeho provádění v programovém období 2014–2020. Toto hodnocení, které bude zveřejněno v roce 2025, přispěje k úvahám o tom, jak zajistit dlouhodobou budoucnost zemědělského odvětví v nejvzdálenějších regionech⁴⁹.

Prostřednictvím EZFRV a programu POSEI Komise rovněž přispěla k nápravě škod způsobených **výbuchem sopky na ostrově La Palma. Program na rozvoj venkova**⁵⁰ pro Kanárské ostrovy na období 2014–2022 byl v roce 2022 a 2023 upraven tak, aby byl doplněn o vnitrostátní příspěvek Španělska v celkové výši 20 milionů EUR na obnovu poškozených zemědělských podniků a obnovení výroby. Program POSEI pro Kanárské ostrovy byl upraven, a umožnil tak producentům (zejména v odvětví banánů), aby i nadále získávali podporu příjmů. Španělsko obdrželo další finanční příspěvek ve výši 9,5 milionu EUR z **Fondu solidarity Evropské unie**, který je určen na podporu základních záchranných opatření a opatření na obnovu.

V roce 2022 Komise přijala revizi **pokynů ke státní podpoře v zemědělství**⁵¹ a **nařízení o blokových výjimkách v zemědělství**⁵². Revidované pokyny zvyšují míru podpory v nejvzdálenějších regionech ze 75 % na 80 % u několika typů investic a zachovávají zvláštní ustanovení, jako je provozní podpora zaměřená na zmírnění vícenákladů na dopravu zemědělských produktů vyrobených v těchto regionech. Tato zvláštní pravidla umožňují v jednotlivých případech poskytnout podporu i na další vícenáklady.

1.3. SPRÁVNÝM SMĚREM: PODPORA EKOLOGICKÉ A DIGITÁLNÍ TRANSFORMACE

1.3.1. Ekologická transformace: směrem k udržitelnému hospodářství

Opatření v oblasti klimatu

⁴⁷ Podpora z EZFRV pro nejvzdálenější regiony činí téměř 1,3 miliardy EUR (2023–2027): Francie (906 milionů EUR), Španělsko (102,5 milionu EUR) a Portugalsko (316 milionů EUR).

⁴⁸ Rozpočet programu POSEI činí téměř 3,3 miliardy EUR (2023–2027).

⁴⁹ V květnu 2024 Komise zveřejnila studii o režimech podpory EU pro zemědělství v nejvzdálenějších regionech (POSEI) a na menších ostrovech v Egejském moři, která bude podkladem pro hodnotící zprávu Komise.

⁵⁰ Programy na rozvoj venkova jsou spolufinancovány z EZFRV a vnitrostátních rozpočtů.

⁵¹ C(2022) 9120 final.

⁵² Nařízení Komise (EU) 2022/2472 ze dne 14. prosince 2022.

Nejvzdálenější regiony jsou obzvláště zranitelné změnou klimatu a jsou vysoce závislé na dopravním spojení. Proto Komise v **revidovaném systému obchodování s emisemi (ETS)** věnovala zvláštní pozornost jejich potřebám propojení⁵³.

Pro zajištění územní kontinuity jsou vnitrostátní lety a námořní cesty mezi nejvzdálenějším regionem a jakýmkoli jiným letištěm nebo přístavem v témže členském státě – včetně letů a námořních cest v rámci téhož nejvzdálenějšího regionu – vyňaty z ETS až do roku 2030. Na pokrytí cenového rozdílu mezi používáním způsobilých udržitelných leteckých paliv a petroleje fosilního původu bylo do roku 2030 z příjmů ze systému ETS vyčleněno přibližně 1,6 miliardy EUR. Zvláštní pozornost je věnována letištím v nejvzdálenějších regionech, kde tyto prostředky mohou pokrýt celý rozdíl v ceně oproti petroleji fosilního původu. Komise bude v roce 2024 a poté každé dva roky podávat zprávu o provádění rozšíření ETS na námořní dopravu, přičemž věnuje náležitou pozornost nejvzdálenějším regionům. V roce 2026 Komise provede hodnocení leteckého spojení ostrovů a odlehlých území, jako jsou nejvzdálenější regiony.

Komise rovněž věnovala nejvzdálenějším regionům zvláštní pozornost v rámci **Sociálního klimatického fondu**⁵⁴, podle nějž by členské státy měly ve svých sociálních klimatických plánech zohlednit zeměpisnou specifičnost, včetně nejvzdálenějších regionů.

V rámci **strategie EU pro přizpůsobení**⁵⁵ uspořádala Komise **deset pracovních setkání** v různých oblastech nejvzdálenějších regionů. Cílem bylo podpořit **výměnu informací o řešeních pro přizpůsobování se změně klimatu** mezi těmito regiony a sousedními zeměmi, například pokud jde o odolnost pobřeží, zemědělství, biologickou rozmanitost, hospodaření s vodními zdroji a cestovní ruch. V této souvislosti zveřejnila **přehled uvádějící nejnovativnější osvědčené postupy**⁵⁶.

Komise zdůraznila specifická rizika nejvzdálenějších regionů související se změnou klimatu ve svém **sdělení „Řízení klimatických rizik – ochrana lidí a prosperity“**⁵⁷, přijatém v březnu 2024. Posouzení rizik souvisejících se změnou klimatu v Evropě⁵⁸, které doplňuje toto sdělení, obsahuje zvláštní kapitolu o nejvzdálenějších regionech, v níž jsou podrobně popsána rizika související se změnou klimatu, kterým tyto regiony čelí.

EFRR podporuje investice do přizpůsobení se změně klimatu a předcházení rizikům ve všech nejvzdálenějších regionech (334 milionů EUR v období 2021–2027), například investice do zajištění škol proti seizmickým vlivům na ostrovech Guadeloupe a Martinik a opatření proti erozi a povodním na březích řek na Réunionu.

V některých nejvzdálenějších regionech se realizují projekty v oblasti řešení změny klimatu, jako je například projekt Adapt'Island financovaný programem LIFE, který se zaměřuje na inovativní a replikovatelné techniky obnovy pobřežních a mořských ekosystémů v celém Karibiku. Několik regionů také přijalo legislativní iniciativy, například zákon o změně klimatu a energetickém přechodu na Kanárských ostrovech.

Energie z obnovitelných zdrojů a energetická účinnost

Komise podporuje přechod nejvzdálenějších regionů na ekologičtější skladbu zdrojů energie, aby bylo možné rozvinout jejich potenciál obnovitelných zdrojů energie, jakými jsou například jejich rozsáhlé zdroje větrné a solární energie na moři. Na jejich potenciál v oblasti solární energie upozornila ve **strategii EU pro solární energii**⁵⁹. Komise podporuje **výrobu energie**

⁵³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003.

⁵⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/955 ze dne 10. května 2023.

⁵⁵ COM(2021) 82 final.

⁵⁶ Přehled osvědčených postupů a řešení pro přizpůsobování se změně klimatu v nejvzdálenějších regionech EU.

⁵⁷ COM(2024) 91 final.

⁵⁸ Evropská agentura pro životní prostředí, Posouzení změny klimatu v Evropě, zpráva EEA č. 1/2024.

⁵⁹ COM(2022) 221 final.

z obnovitelných zdrojů prostřednictvím různých fondů EU, např. Kanárské ostrovy vyčleňují 42 milionů EUR z EFRR na podporu obnovitelné energie a portugalský plán pro oživení a odolnost podporuje celou řadu investic do obnovitelné energie v nejvzdálenějších regionech, jako jsou například pobídky pro domácnosti a malé a střední podniky k pořízení fotovoltaických systémů na Azorech (projekt SOLENERGE).

EFRR podporuje **energetickou účinnost soukromých a veřejných budov**. Martinik vyčleňuje 5 milionů EUR z EFRR na renovaci obytných a veřejných budov, přičemž Azory přidělují prostředky z EFRR na energetickou účinnost (16,3 milionu EUR) a na rozvoj inteligentních energetických systémů, sítí a skladování energie (7,5 milionu EUR). Programy Interreg podporují výměny mezi nejvzdálenějšími regiony a jejich sousedními zeměmi v oblasti hospodaření s energií.

Prostřednictvím iniciativy **Čistá energie pro ostrovy EU** Komise poskytla cílenou podporu a podpořila budování kapacit v nejvzdálenějších regionech, např. projekt Waste-To-Energy (projekt v rámci nástroje partnerství) na ostrově Svatý Martin, studii o bateriovém systému skladování energie na ostrově La Palma (Kanárské ostrovy) a projekt H2PortoSanto na přeměnu zbytkové biomasy na čistý vodík na Madeiře.

Komise podporuje několik regionů při přípravě plánů dekarbonizace jejich energetických systémů⁶⁰ a připravuje pokyny pro přístup obnovitelných zdrojů energie k rozvodným sítím a řízení sítí na nepropojených ostrovech EU, které se týkají čtyř nejvzdálenějších regionů⁶¹. V rámci iniciativy **Nová energetická řešení optimalizovaná pro ostrovy** Komise usnadnila přechod na čistou energii prostřednictvím místní energetické komunity na ostrově La Palma (Kanárské ostrovy) a projektu H2 na Azorech.

Nejvzdálenější regiony začaly zkoumat potenciál **vodíku**. Evropská investiční banka například financovala plán pro vodík ostrova Guadeloupe (660 milionů EUR) a cílem projektu Hyguane ve Francouzské Guyaně je od roku 2027 vyrábět 110 tun zeleného vodíku pro účely napájení Guyanského vesmírného střediska a dodávek do odvětví dopravy.

Několik regionů přijalo **strategie** zaměřené na zvýšení výroby energie z obnovitelných zdrojů, podporu energetické účinnosti a snížení závislosti na fosilních palivech. Patří sem energetická strategie Azor do roku 2030 v oblasti cukru, propojení elektrických sítí mezi ostrovy Kanárských ostrovů a víceleté energetické programy francouzských nejvzdálenějších regionů.

Oběhové hospodářství

Nejvzdálenější regiony mají vysoký potenciál pro rozvoj řešení v oblasti oběhového hospodářství. Politika soudržnosti podporuje rozvoj oběhového hospodářství v nejvzdálenějších regionech. **EFRR** i **Interreg** podporují nakládání s odpady a jejich recyklaci, např. na ostrově Réunion, kde je na oběhové hospodářství vyčleněno z EFRR 18 milionů EUR, a v Karibiku prostřednictvím projektu Interreg SARGOOD (450 000 EUR), který je zaměřen na sběr a zhodnocování chaluh rodu hroznovice. Nejvzdálenější regiony rovněž využívají podpory v rámci programu LIFE (např. projekt AgriLoop je zaměřen na přeměnu nedostatečně využívaných zbytků na bioprodukty s vysokou přidanou hodnotou, které mají být znovu použity).

S cílem usnadnit výměnu a propagovat osvědčené postupy v oblasti oběhového hospodářství probíhá v současné době spolupráce na organizaci webináře o oběhovém hospodářství v nejvzdálenějších regionech v rámci Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, která je jednotným kontaktním místem pro události, možnosti financování a osvědčené postupy v oblasti oběhového hospodářství.

⁶⁰ Madeira – Pico, Faial a São Jorge (Azory) – La Graciosa a La Palma (Kanárské ostrovy).

⁶¹ Kanárské ostrovy, Azory, Madeira a Réunion.

Několik nejvzdálenějších regionů vypracovalo strategie na podporu předcházení vzniku odpadů, zlepšení zhodnocování odpadů a nakládání s nimi a nakládání s nebezpečnými odpady. Patří mezi ně regionální plán předcházení vzniku odpadů a nakládání s nimi ve Francouzské Guyaně a regionální strategie pro nakládání s odpady na Madeiře. Několik nejvzdálenějších regionů navrhlo strategie zohledňující specifické rysy jejich regionů, jako například konference o oběhovém hospodářství na Azorech.

1.3.2. Podpora digitální transformace: vytváření nových příležitostí

Komise aktivně podporuje nejvzdálenější regiony při řešení jejich potřeb v oblasti digitální konektivity, a to vzhledem k jejich odlehlosti od kontinentální Evropy.

V rámci digitálního toku **Nástroje pro propojení Evropy** (CEF) Komise poskytuje vyšší míru spolufinancování pro projekty, které zahrnují nejvzdálenější regiony, a schválila financování infrastruktury podmořských kabelů v těchto regionech v hodnotě více než 125 milionů EUR. V rámci jednoho projektu, financovaného společně Nástrojem pro propojení Evropy (30 milionů EUR) a EFRR (10 milionů EUR), bude Francouzská Guyana připojena ke kabelovému systému EllaLink spojujícímu Latinskou Ameriku s Evropou. Další projekt (40 milionů EUR v rámci Nástroje pro propojení Evropy) podporuje nové podmořské kabely spojující Lisabon s Azory a Azory s Madeirou. Nástroj pro propojení Evropy rovněž podpoří infrastrukturu podmořských kabelů na Kanárských ostrovech (36 milionů EUR) a ve francouzských nejvzdálenějších regionech v Karibiku (20,6 milionu EUR)⁶².

V rámci tzv. **balíčku o připojení**⁶³ Komise zdůraznila závislost nejvzdálenějších regionů na datech přenášených podmořskými kabely. Doporučila, aby členské státy určila cílená opatření propojující členský stát s jeho nejvzdálenějšími regiony jako „kabelový projekt evropského zájmu“.

Nařízení o Programu Unie pro bezpečnou konektivitu⁶⁴ zdůrazňuje, že v situacích, kdy chybí pozemní komunikační systémy, jsou nejschůdnější možností služby kosmické družicové komunikace. **Program** Unie pro bezpečnou konektivitu by měl umožnit konektivitu v celé Unii, včetně nejvzdálenějších regionů, a na celém světě.

Pozemní infrastruktura v nejvzdálenějších regionech má vzhledem k jejich strategické poloze a jedinečným schopnostem zásadní význam pro vesmír, bezpečnost a obranu, jak se uvádí ve **společném sdělení o kosmické strategii Evropské unie pro bezpečnost a obranu**⁶⁵. K posílení autonomního přístupu EU do vesmíru a odolnosti přispívá zejména Guyanské vesmírné středisko ve Francouzské Guyaně a další projekty kosmodromů vznikající v nejvzdálenějších regionech.

Komise podporuje digitální nástroje v nejvzdálenějších regionech prostřednictvím sítě **evropských center pro digitální inovace** a zvláštních center v nejvzdálenějších regionech financovaných z **programu Digitální Evropa** (DIGITAL), která poskytují příležitosti k odbornému vzdělávání a vytváření sítí⁶⁶. Nástroj pro oživení a odolnost může poskytnout doplňkové financování pro centra (Smart Island Hub na Madeiře)⁶⁷ nebo investovat do rozvoje nových odvětví (eGames Lab pro rozvoj videoherního průmyslu na Madeiře).

⁶² Nové podmořské kabely mezi ostrovy El Hierro a Tenerife (13 milionů EUR) a mezi ostrovy Gran Canaria, Lanzarote a Fuerteventura (23 milionů EUR) na Kanárských ostrovech a dva projekty kabelů zahrnující francouzské nejvzdálenější regiony v Karibiku – CELIA (17 milionů EUR) a Caribbean Connect (3,6 milionu EUR).

⁶³ COM(2024) 81 final; C (2024) 1181 final.

⁶⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/588 ze dne 15. března 2023.

⁶⁵ JOIN(2023) 9 „Kosmická strategie Evropské unie pro bezpečnost a obranu“ ze dne 10. března 2023.

⁶⁶ Například centrum CIDIHUB na Kanárských ostrovech pro otázky digitalizace podniků, centrum EDIH na ostrově Réunion pro oblast kybernetické bezpečnosti financované z programu Digitální Evropa a centrum AzDIH na Azorech.

⁶⁷ Rozpočet ve výši 598 886 EUR, s mírou spolufinancování z Nástroje pro oživení a odolnost 74 %.

Ve své první zprávě o stavu **digitální dekády**⁶⁸ Komise doporučila členským státům, aby doplnily soukromé investice s cílem překlenout nedostatky v konektivitě svých nejvzdálenějších regionů a podpořit digitální dovednosti. Na digitalizaci vzdělávání je k dispozici několik nástrojů financování EU. EFRR podporuje Kanárské ostrovy při realizaci jejich plánu digitálního vzdělávání. Z portugalského plánu pro oživení a odolnost je podporováno digitální vybavení a vzdělávání učitelů na Madeiře (22 milionů EUR). Prostřednictvím iniciativy *Guyane connectée, combler les écarts* usiluje Francouzská Guyana o modernizaci satelitního připojení a zabezpečení dodávek energie ve třídách.

Komise podpořila účast nejvzdálenějších regionů na webinářích **sítě poradenských kanceláří pro širokopásmové připojení** zaměřených na inteligentní podmořské kabely, satelitní připojení a výzvy k předkládání návrhů v rámci nástroje CEF Digital. Tato síť vytvořila videonahrávky o rozvoji širokopásmového připojení na Réunionu a Kanárských ostrovech. V roce 2024 se uskutečnily dva specializované webináře zaměřené na příležitosti v rámci balíčku o připojení.

2. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI EVROPSKÝMI REGIONY, SOUSEDNÍMI ZEMĚMI I MIMO NĚ

Program Interreg a spolupráce s nástrojem NDICI – Globální Evropa a nástroje financování pro zámořské země a území

Zeměpisná poloha nejvzdálenějších regionů má klíčový význam pro globální zájmy EU. Proto Komise věnovala nejvzdálenějším regionům zvláštní pozornost při revizi strategií a dohod o partnerství mezi EU a částmi světa, kde se nacházejí nejvzdálenější regiony, a podpořila spolupráci se zámořskými zeměmi a územími.

Nový **program pro vztahy mezi EU a Latinskou Amerikou a Karibikem** zdůrazňuje přítomnost EU v tomto regionu prostřednictvím nejvzdálenějších regionů jako přínos pro toto partnerství⁶⁹ a předpokládá posílení spolupráce mezi Latinskou Amerikou a Karibikem, nejvzdálenějšími regiony a zámořskými zeměmi a územími⁷⁰. Podle **Dohody o partnerství mezi EU a Organizací afrických, karibských a tichomořských států**⁷¹, podepsané v roce 2023, protokoly týkající se Afriky a Karibiku podporují regionální spolupráci s nejvzdálenějšími regiony a zámořskými zeměmi a územími.

Komise aktualizovala vnější rozměr **programů Interreg** na období 2021–2027 pro nejvzdálenější regiony⁷² stanovením toho, že do projektů by měla být zapojena alespoň jedna sousední partnerská země⁷³ a/nebo zámořská země a území. V období 2014–2020 nejvzdálenější regiony vypracovaly několik projektů Interreg, které řeší společné výzvy, např. v oblasti boje proti chaluhám rodu hroznovice nebo integrované reakce na mimořádné situace pro případ regionálních katastrof. To pokračuje i v rámci programů na období 2021–2027, v nichž je na přizpůsobení se změnám klimatu vyčleněno více než 19 milionů EUR.

Aby bylo možné financovat společné akce prostřednictvím programu Interreg a nástrojů pro financování vnější činnosti, umožňuje nařízení o Interreg, nařízení o nástroji **NDICI – Globální Evropa** a rozhodnutí o přidružení zámoří včetně Grónska financování kombinovat. Útvary Komise především stanovují podmínky, aby byl odhadovaný dodatečný rozpočet (15

⁶⁸ Evropská komise, Generální ředitelství pro komunikační síť, obsah a technologie, Digitální dekáda 2030 – Zpráva o stavu digitální dekády 2023, Úřad pro publikace Evropské unie, 2023.

⁶⁹ JOIN(2023) 17 final ze dne 7. června 2023.

⁷⁰ Prohlášení ze summitu EU-CELAC 2023, Brusel, 18. července 2023.

⁷¹ Samojská dohoda (Úř. věst. L 2023/2862, 28.12.2023).

⁷² Makaronésie, Mosambický průliv, Karibik, Indický oceán a Amazonie.

⁷³ Země nebo území, které spadají do jakékoli zeměpisné oblasti v rámci nástroje NDICI a které přijímají podporu z nástrojů EU pro financování vnější činnosti (článek 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1059 ze dne 24. června 2021).

milionů EUR) z nástroje NDICI zahrnut do programů Interreg pro oblasti Madeira – Azory – Kanárské ostrovy (MAC) a Indický oceán. Pro dosažení tohoto cíle bude klíčovým projekt **ATLANTE**, který přijali partneři programu pro oblast MAC⁷⁴. Komise rovněž schválila rozpočet ve výši 15 milionů EUR z přidělu v rámci rozhodnutí o přidružení zámorí včetně Grónska na podporu spolupráce v rámci tohoto regionu mezi zamořskými zeměmi a územími a jejich sousedy, včetně nejvzdálenějších regionů. Komise zahájila diskuse (např. na fóru ZZÚ–EU 2024) o společných prioritních opatřeních v oblasti (infrastrukturní) digitální konektivity a modré a zelené ekonomiky.

S podporou programů, jako je **Horizont Evropa** a **Interreg pro oblast Atlantského oceánu**, spolupracují Azory, Madeira a Kanárské ostrovy s ostatními atlantickými regiony EU v oblasti nakládání s odpady v mořích (projekt Free LitterAT) a dekarbonizace přístavů (projekt ENEPORTS).

Obchod

V souladu s článkem 349 Smlouvy o fungování EU je vzhledem k hospodářské závislosti nejvzdálenějších regionů na malém počtu produktů třeba věnovat zvláštní pozornost jejich obchodním vztahům se sousedními zeměmi nebo zeměmi vyrábějícími podobné zboží, v některých případech s nižšími náklady a méně náročnými normami v oblasti zdraví, bezpečnosti a životního prostředí.

Komise **při jednáních o obchodních dohodách** nadále zohledňovala **zájmy nejvzdálenějších regionů** a zvažovala případný dopad na ně, zejména v předběžných posouzeních dopadů na udržitelnost a následných hodnoceních. Posouzení dopadů na udržitelnost pro rok 2023 na podporu prohloubení prozatímní dohody o hospodářském partnerství mezi EU a východní a jižní Afrikou zdůrazňuje zvláštní situaci nejvzdálenějších regionů v souvislosti se zemědělskými produkty a rybolovem. Posouzení dopadů na udržitelnost pro rok 2024 na podporu jednání mezi EU a Indií připomnělo obavy nejvzdálenějších regionů týkající se cukru a zahrnovalo případovou studii o tomto odvětví, přičemž zohlednilo příspěvek Réunionu k veřejné konzultaci. Dokumenty týkající se hodnocení dopadu dohod o přidružení mezi EU a Střední Amerikou a mezi EU a Kolumbií, Ekvádorem a Peru v roce 2023 nemohly vyloučit možný negativní dopad, pokud jde o banány a cukr v nejvzdálenějších regionech, a skutečnost, že bude nutné provést další posouzení, aby byl tento dopad zjištěn. Probíhající hodnocení dohody o hospodářském partnerství mezi EU a Jihoafrickým společenstvím pro rozvoj (SADC) předpokládá vypracování analýzy dopadu dohody na tyto regiony.

Většina obchodních dohod obsahuje **dvoustrannou ochrannou doložku**, která se obvykle vztahuje na všechny produkty. Některé dohody navíc obsahují zvláštní ustanovení týkající se zemědělských produktů a většina dohod obsahuje také zvláštní ochranná ustanovení pro nejvzdálenější regiony. Preferenční přístup na trh EU pro **citlivé zemědělské zboží** (např. cukr) je navíc poskytován pouze ve formě celních kvót, s výjimkou dohod o hospodářském partnerství uzavřených s africkými, karibskými a tichomořskými státy (státy AKT). Někdy jsou tyto produkty dokonce vyloučeny z liberalizace v dvoustranných dohodách (např. cukr a banány v předběžné rámcové dohodě mezi EU a Chile a v prozatímní obchodní dohodě).

Komise pravidelně monitoruje **obchod a trh s banány v EU** prostřednictvím veřejně dostupných zpráv o trhu, aby zvýšila jeho transparentnost, přičemž jsou přijímána příslušná opatření na ochranu produkce EU (a nejvzdálenějších regionů) a zajištění spravedlivé hospodářské soutěže, a to i ve vztahu k zemím mimo EU. V roce 2022 Komise vypracovala studii o trhu s banány, přičemž ze závěrečné zprávy vyplynulo, že mezi zájmy producentů banánů v EU (včetně nejvzdálenějších regionů), zájmy států AKT (které mají pro účely svého

⁷⁴ Azory, Madeira, Kanárské ostrovy, Kapverdy, Senegal, Mauritánie, Ghana, Gambie, Pobřeží slonoviny, Svatý Tomáš a Princův ostrov.

rozvoje historický bezcelní přístup) a snížením cla pro vývozce z Latinské Ameriky existuje celková rovnováha. Podle tohoto hodnocení tyto mezinárodní závazky pro EU nedestabilizovaly produkci banánů v nejvzdálenějších regionech EU ani trh s banány v EU. Pro podporu producentů banánů v nejvzdálenějších regionech a pro zachování produkce EU byly klíčové programy POSEI a programy pro rozvoj venkova.

V neposlední řadě Komise podpořila účast zúčastněných stran z nejvzdálenějších regionů na dialogích s občanskou společností⁷⁵ a na seminářích Access2Markets (v letech 2023 a 2024), aby napomohla obchodu se zeměmi mimo EU a zvýšila povědomí o obchodních dohodách.

Migrace

Některé nejvzdálenější regiony čelí intenzivnímu migračnímu tlaku, jako je tomu v případě Kanárských ostrovů, Mayotte a Francouzské Guyany. Komise tyto regiony podporuje z několika fondů EU, které mohou zvýšit a doplnit vnitrostátní financování. Komise umožnila, aby **fondy politiky soudržnosti – Akce v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE) a flexibilní pomoc územím (FAST-CARE)** – podporovaly opatření zaměřená na integraci migrantů, jako je přístup na trh práce a další opatření zajišťující dlouhodobou sociální integraci, např. v oblasti bydlení, zdravotní péče, překladů nebo odborné přípravy.

Třemi hlavními fondy EU, jejichž cílem je řešit migraci, správu hranic a bezpečnost, jsou **Azylový, migrační a integrační fond (AMIF)**, **Nástroj pro finanční správu hranic a vízové politiky (BMVI)**, pro schengenský prostor) a **Fond pro vnitřní bezpečnost (ISF)**. Členské státy by měly zajistit, aby se jejich národní programy v rámci AMIF, BMVI a ISF zabývaly specifickými problémy nejvzdálenějších regionů. Z tematických nástrojů v rámci těchto fondů se navíc přidělují finanční prostředky na nově vznikající nebo nepředvídané potřeby, včetně těch, kterým čelí nejvzdálenější regiony. Komise rovněž vyzvala členské státy, aby do řešení svých obav zapojily regionální orgány. Program Interreg pro oblast Madeira – Azory – Kanárské ostrovy na období 2021–2027 (politika soudržnosti) podpoří mobilitu a řízení migrace (příspěvek ve výši 8,5 milionu EUR), a doplní tak prostředky fondů AMIF a ESF+ určené pro nezletilé osoby bez doprovodu, přijímání na hranicích a informační kampaně.

Francouzský program v rámci AMIF zdůrazňuje úlohu regionálních a místních orgánů, zejména v oblasti integrace uprchlíků a migrantů, spolu s vyšší mírou spolufinancování a sníženou hranicí finanční způsobilosti projektů v nejvzdálenějších regionech (z 500 000 EUR na 200 000 EUR). V **portugalském** programu AMIF financuje vytvoření dočasných středisek na letištích na Madeiře a Azorech a plánuje podpořit projekty integrace migrantů v obou regionech. V rámci BMVI byly přiděleny prostředky na rekonstrukci stanic pro ostrahu hranic a jejich propojení s vnitrostátním (kontinentálním) systémem ostrahy hranic. V letech 2023 a 2024 požádalo **Španělsko** o finanční podporu v rámci mimořádné pomoci z tematických nástrojů s cílem zmírnit tlak na systém přijímání na Kanárských ostrovech (20 milionů EUR, AMIF) a posílit schopnost tohoto regionu poskytovat pomoc přistěhovalcům připlouvajících na jeho pobřeží a tyto přistěhovalce identifikovat (17,5 milionu EUR, BMVI). Komise tuto podporu poskytla.

Komise **sleduje situaci v oblasti migrace**, podporuje zvyšování povědomí a povzbuzuje využívání finančních prostředků EU na migraci. Monitorovací výbory pro migrační fondy tří členských států s nejvzdálenějšími regiony tvoří zástupci těchto regionů. V letech 2022 a 2023 uspořádala Komise setkání se Španělskem a Kanárskými ostrovy, na nichž se diskutovalo o nárůstu počtu příchozích osob na tomto souostroví, zejména o vysokém počtu nezletilých osob bez doprovodu.

⁷⁵ EU–Indie v letech 2023 a 2024, pro účely následného hodnocení dohody o hospodářském partnerství mezi EU a SADC v letech 2023 a 2024 a v souvislosti s obchodními vztahy s Latinskou Amerikou v roce 2024.

Agentura Frontex i Agentura Evropské unie pro azyl (EUAA), jejichž pracovníci jsou vysláni na Kanárské ostrovy, poskytují španělským orgánům podporu v oblasti správy vnějších hranic a přijímání migrantů. Od roku 2023 poskytuje EUAA pomoc Španělsku, včetně Kanárských ostrovů, aby bylo možné posílit systém přijímání nezletilých osob bez doprovodu. V roce 2023 Komise předložila akční plán pro trasu přes západní Středomoří a Atlantik s opatřeními, která jsou zaměřena na spolupráci se zeměmi původu a tranzitu nelegálních migrantů.

Toto úsilí se na celostátní a regionální úrovni zvyšuje. Španělsko podepsalo dohodu o spolupráci (50 milionů EUR) s Kanárskými ostrovy v rámci státního rozpočtu na rok 2022 s cílem řešit rostoucí počet nezletilých osob bez doprovodu. Kanárské ostrovy vyčlenily vlastní finanční prostředky, které doplňují financování EU pro nezletilé bez doprovodu, a vytvořily zvláštní programy pro jejich přechod do dospělosti.

3. SILNĚJŠÍ PARTNERSTVÍ, DIALOG A PODPORA

Komise významně posílila dialog s nejvzdálenějšími regiony prostřednictvím **každoročních formálních dialogů v každém regionu na úrovni komisařů**. Ty slouží k diskusi o strategii rozvoje každého regionu, o tom, jak EU může toto konání podpořit, a k nalézání řešení, jak překonat překážky v oblasti regulace nebo financování. Komise rovněž pořádá četná setkání, na nichž se střetává několik útvarů Komise a příslušný region a členský stát, aby projednaly konkrétní opatření na míru šitá jednotlivým regionům.

Komise navázala na svůj závazek poskytovat pomoc nejvzdálenějším regionům, aby mohly využívat různé možnosti podpory ze strany EU. Připravila řadu **specializovaných seminářů o grantových programech EU** (Nástroj pro propojení Evropy, Digitální Evropa, LIFE; Erasmus+, Horizont Evropa, Kreativní Evropa a program pro jednotný trh), poskytla informace o všech příslušných výzvách k předkládání projektů a vytvořila poradenský nástroj⁷⁶ určený výhradně pro tyto regiony. Nový **poradenský nástroj na vyžádání** podpořil širokou škálu veřejných a soukromých subjektů v tom, jak vypracovat nebo realizovat strategie regionálního rozvoje a umožnit synergie mezi možnostmi v rámci fondů a programů EU. Komise schválila podporu u 23 žádostí o poradenské služby v mnoha oblastech.

Nejvzdálenější regiony musí i nadále posilovat svou **správní kapacitu**⁷⁷, a to i s ohledem na programy politiky soudržnosti, s podporou svých členských států a s plným využitím rozpočtu na technickou pomoc, který jim byl v rámci těchto programů poskytnut. Správní kapacita je klíčová k tomu, aby bylo možné provést nezbytné reformy a co nejlépe využít investice.

Komise vyzvala nejvzdálenější regiony, aby požádaly o podporu z **nástroje technické podpory**, a oslovila tyto regiony při zavádění nástroje ve Francii, Portugalsku a Španělsku v letech 2023 a 2024. V roce 2023 poskytla Komise technickou podporu francouzským nejvzdálenějším regionům prostřednictvím projektu na podporu reforem posilujících schopnost nejvzdálenějších regionů získat přístup k financování v rámci horizontálních programů EU. Zahájila stěžejní iniciativu „Překonávání překážek regionálního růstu“, která podporuje zejména žádosti z nejvzdálenějších regionů. V roce 2024 bude Komise poskytovat francouzským nejvzdálenějším regionu podporu při zvyšování znalostí občanů v oblasti digitálních financí, a to i prostřednictvím poskytování vzdělávacího obsahu.

Státní podpora

Komise nadále zohledňuje specifičnost nejvzdálenějších regionů, aby je podpořila s ohledem na malou velikost jejich hospodářství a zohlednila při revizi nařízení a pokynů ke státní podpoře ve všech odvětvích. V dočasném krizovém a transformačním rámci revidovaném v

⁷⁶ Poradenský nástroj pro nejvzdálenější regiony EU na internetové stránce Info regio.

⁷⁷ Ukazatele správy v deváté zprávě o soudržnosti.

roce 2023 Komise umožnila poskytnout vyšší podporu investicím v nejvzdálenějších regionech. Do revize **obecného nařízení o blokových výjimkách** z roku 2023 Komise zahrнула bonus v podobě 15% míry podpory pro projekty průmyslového výzkumu a experimentální projekty v nejvzdálenějších regionech v některých podporovaných oblastech, čímž usnadnila zvýšenou podporu projektů výzkumu a vývoje v těchto regionech, a zachovala příznivá ustanovení o regionální podpoře, která umožňují jak zmírnění dodatečných provozních nákladů podniků v těchto regionech, tak vyšší intenzitu podpory pro investiční podporu. Komise dále přijala v roce 2023 nové **obecné nařízení de minimis**⁷⁸ a nové **nařízení de minimis pro služby obecného hospodářského zájmu**⁷⁹, jimiž se během tří let zvýší strop podpory pro jeden podnik z 200 000 EUR na 300 000 EUR, resp. z 500 000 EUR na 750 000 EUR, což bude přínosem pro podniky v nejvzdálenějších regionech. **Pokyny k regionální státní podpoře** byly navíc pozměněny tak, aby umožňovaly zvýšenou míru podpory až do výše 10 % v případě projektů spadajících do oblasti působnosti nařízení o Platformě strategických technologií pro Evropu (STEP)⁸⁰.

ZÁVĚRY

Provádění sdělení *Lidé na prvním místě, zajištění udržitelného růstu podporujícího začlenění, využívání potenciálu nejvzdálenějších regionů EU* probíhá podle plánu. Za období o něco více než dva roky **Komise dostala mnohým ze svých závazků** a zohlednila specifické rysy nejvzdálenějších regionů v mnoha politikách, legislativních návrzích, iniciativách a projektech. **Nejvzdálenější regiony a jejich členské státy** rovněž přispívají k provádění sdělení z roku 2022 a jeho doporučení tím, že vyvíjejí různé vnitrostátní nebo regionální iniciativy, jako jsou reformy, zákony a plány, systémy finanční podpory a projekty.

V nejvzdálenějších regionech hrály a stále hrají klíčovou roli **investice financované z politiky soudržnosti. Další fondy a programy EU**, jako je Nástroj pro obnovu a odolnost, Nástroj pro propojení Evropy, Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond, POSEI a LIFE, vyvolaly v těchto regionech významné pozitivní dopady v oblasti dopravy, digitalizace, zemědělství a životního prostředí.

Kromě toho Komise zakotvila specifické rysy nejvzdálenějších regionů v mnoha politikách EU, jako jsou **opatření v oblasti klimatu** (systém obchodování s emisemi), **rybolovu** (podpora *de minimis* pro malé rybářské flotily), **státní podpory** (obecné nařízení o blokových výjimkách), **digitalizace** (balíček o připojení), **dopravního propojení** (transevropská dopravní síť) a **obchodu** (posouzení dopadu na udržitelný rozvoj). Komise rovněž vytvořila zvláštní **nástroje a příležitosti** (např. specializovaný poradenský nástroj a semináře, projekt pro mládež), aby pomohla nejvzdálenějším regionům těžit z různých možností podpory ze strany EU, které tyto regiony stále více využívají.

V tomto úsilí je třeba pokračovat. Jak bylo zdůrazněno v deváté zprávě o soudržnosti, většina nejvzdálenějších regionů má HDP na obyvatele nižší než 75 % průměru EU a některé z těchto regionů se nacházejí (nebo jim hrozí, že se ocitnou) v pasti regionálního rozvoje⁸¹. Aby bylo možné překlenout rozdíly v životních podmínkách oproti kontinentální Evropě, je nezbytné, aby se nadále investovalo do pokrytí **základních potřeb**, např. vody a bydlení, a aby se pokračovalo v řešení (energetické) chudoby.

⁷⁸ Nařízení Komise (EU) 2023/2831 ze dne 13. prosince 2023.

⁷⁹ Nařízení Komise (EU) 2023/2832 ze dne 13. prosince 2023.

⁸⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/795 ze dne 29. února 2024.

⁸¹ Past regionálního rozvoje je definována jako „stav, kdy si region není schopen udržet svou ekonomickou dynamiku z hlediska příjmů, produktivity a zaměstnanosti a zároveň v těchto dimenzích nedosahuje výkonnosti svých partnerů na národní a evropské úrovni“ (Diemer a kol., 2022.): 489). V pasti regionálního rozvoje se ocitly Kanárské ostrovy a Francouzské Guyaně hrozí, že do ní spadne.

V souladu s **článkem 349 Smlouvy o fungování EU** bude Komise i nadále věnovat zvláštní pozornost a přijímat opatření přizpůsobená trvalým omezením nejvzdálenějších regionů⁸². Pro rozvoj nejvzdálenějších regionů a jejich občanů a pro využívání výhod, které jim plynou z toho, že jsou součástí jednotného trhu, má zásadní význam **na míru připravená podpora ze strany EU**. To zahrnuje řešení výzev spojených s **ekologickou, digitální a demografickou transformací** a maximální využití příležitostí, které nabízí. To je důležité zejména pro tyto regiony a pro EU jako celek, která může těžit z jejich **potenciálu ve strategických odvětvích**, jako je vesmír, obnovitelné zdroje energie, biologická rozmanitost nebo modrá ekonomika, a také z příležitostí, které tyto regiony nabízejí vůči dalším kontinentům a regionům světa. Aby Komise mohla tento potenciál rozvíjet, bude i nadále podporovat nejvzdálenější regiony v oblastech, jako je doprava, zemědělství, rybolov, obchod, migrace a sociální otázky.

Úsilí EU při podpoře rozvoje nejvzdálenějších regionů a při zlepšování jejich hospodářské a sociální situace musí **odpovídat úsilí samotných regionů a jejich členských států**. Aby bylo možné snížit rozdíly vůči zbylé části EU, jsou stále velmi potřebné příslušné rozvojové strategie, reformy a investice. Obzvláště je nutné podporovat veřejné služby a vytváření pracovních míst v těchto regionech, a to i posilováním správní kapacity s využitím možností, které jsou k dispozici na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni. Pro zajištění dobrého začlenění nejvzdálenějších regionů do regionálních a globálních hodnotových řetězců je nezbytná podpora spolupráce se sousedními zeměmi ze strany EU a jednotlivých států.

⁸² V závěrech k deváté zprávě o soudržnosti z roku 2024 Rada připomněla strukturální sociální a hospodářskou situaci nejvzdálenějších regionů, jak ji uznává článek 349 Smlouvy o fungování EU, a úlohu, kterou má politika soudržnosti hrát při podpoře jejich rozvoje a regionální integrace (závěry Rady (18. června 2024) 11347/24).